

Trynkowski, Jan

Jordanesa lista władców Dacji ("Getica" Cap. 67-78)

Przegląd Historyczny 59/3, 438-446

1968

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

JAN TRYNKOWSKI

Jordanesa lista władców Dacji*

(„Getica” Cap. 67 — 78)

Najstarsze świadectwa starożytnych dotyczące Geto-Daków sięgają wieku V, a nawet VI p.n.e., jednakże ich sporadyczność i fragmentaryczność nie pozwalają nam dzisiaj na pełne odtworzenie dziejów politycznych tych plemion. Sytuacja zmienia się dopiero w I w. p.n.e. Działalność wybitnego przywódcy Daków — Burebisty, a zwłaszcza prowadzone przez tego władcę podboje¹ powodują, iż od tej pory antyczni autorzy poświęcają więcej niż przedtem uwagi wydarzeniom rozgrywającym się na północ od dolnego biegu Dunaju. Gwałtowna śmierć Burebisty ok. 44 r. p.n.e. i rozkład jego państwa na kilka oddzielnych, skłóconych między sobą części² oraz związany z tym brak stabilizacji życia politycznego sprawiają jednak, że mimo dość licznych przekazów dotyczących poszczególnych, izolowanych od siebie zdarzeń — głównie zresztą konfliktów zbrojnych z Rzymem³ — mimo że w samym Rzymie Dakowie bywali „tematem dnia”, tematem roztrząsanym publicznie na równi z innymi najważniejszymi wydarzeniami⁴, nie umiemy dzisiaj tych wszystkich informacji ułożyć w jednolitą, logicznie powiązaną całość, a w konsekwencji nie umiemy odtworzyć wewnętrznych, politycznych dziejów Dacji w okresie od śmierci Burebisty do panowania Decabala.

Z tym większą uwagą powinniśmy więc skorzystać z możliwości badawczych, jakich nam w tym względzie dostarcza dzieło Jordanesa — „Getica”. Dzieło to wprawdzie powstało późno (VI w.) i jest o kilkaset lat oddalone od interesujących nas wydarzeń, jednak jest ono dla nas niezwykle cenne przede wszystkim dlatego, iż Jordanes informacje swoje zaczerpnął z zaginionej pracy Diona Chryzostoma, pracy historyczno-etnograficznej, w całości poświęconej Dakom. Dion Chryzostom niezależnie od wielkiej osobistej wiedzy i głębokiej erudycji znał opisywane przez siebie tereny szczególnie dokładnie, bo z autopsji. Wygnany z Rzymu

* Wykaz skrótów: AISC — „Anuarul Institutului de Studii Clasice”, Cluj; RE—Pauly-Wissowa-Kroll, Real Encyclopädie der klassischen Altertumswissenschaft; SCIV — „Studii si cercetări de istorie veche”, București; WDI — „Wiadomości Driewniej Istorii”, Moskwa.

¹ O Burebiście i jego podbojach por. E. Condurachi, *Burebista și orașele pontice*, SCIV, IV, 1953, nr 3—4, s. 515—23; T. D. Złatkowskaja, *Plemiennoj sojuz Getow pod rukowodstwom Birebisty*, WDI 1955, nr 2, s. 73—91; M. Macrea, *Burebista și celții de la Dunarea de mijloc*, SCIV VII, 1956, nr 1—2, s. 119—136 [= *Burebista i kelty na sredniem Dunaje*, „Dacia” N. S. II, 1958, s. 143—155].

² Strabo *Geogr.* VII, 3, 11.

³ Por. m.in. E. M. Pippidi, *Tiberius Plautius Silvanus Aelianus și frontiera Dunării de jos în secolul I al erei noastre*, SCIV VI, 1955, nr 3—4, s. 355—383; E. Chirilă, *Relațiile dintre Daci și Romani pînă la expediția lui Marcus Vinicius*, „Acta Musei Napocensis” t. I, 1964, s. 125—136.

⁴ Horatius *Sat.* II, 6, 51—53: *Quicumque obuius est me consulit: „O bone (nam te scire, deos quoniam propius contingis, oportet), numquid de Dacis audisti?”*

przez Domicjana przebywał w latach 87—97 n.e. na zachodnich wybrzeżach Morza Czarnego⁵. Najprawdopodobniej w r. 96/97 odwiedził on Dację osobiście, by tu na miejscu zbierać materiały do planowanego dzieła⁶. Po raz drugi, w innych zupełnie okolicznościach, widział Dion Chryzostom Dację w 105 r., gdy towarzyszył Trajanowi w jego kolejnej kampanii⁷. Jordanes, referując dzieje Daków, kilkakrotnie powołuje się na dzieło Diona (40: *ut refert Dio, qui historias eorum annalesque Greco stilo composuit*; 58: *Dio storicus et antiquitatum diligentissimus inquisitor, qui operi suo Getica titulum dedit*; 65: *Dio storico dicente...*).

W artykule niniejszym pragnę zatrzymać się bliżej przy rozdziałach 67—78 dzieła Jordanesa, zawierających dane dotyczące kolejnych władców Dacji począwszy od Burebisty.

Jordanes na początku rozdziału 67 pisze, że za panowania Burebisty i gdy jednocześnie w Rzymie panował Sulla (82 r. p.n.e.), pojawił się w Dacji Dicineus, który został doradcą władcy Daków i obdarzony został przez niego władzą prawie królewską (*pene regiam potestatem*). W następnych rozdziałach roztrząsa Jordanes reformatorską i powiedziałbym oświatową działalność Dicineusa, by w rozdziale 73 stwierdzić, że po śmierci Dicineusa panował Comosicus, łączący w jednym ręku władzę królewską i kapłańską (*rex et pontifex*). Po śmierci Comosicusa objął władzę król (*rex*) Coryllus, który panował przez lat czterdzieści. W rozdziale 74 wyjaśnia Jordanes, co rozumie przez nazwę Dacja — z wyjaśnienia tego wynika jasno, że ma on na myśli dzisiejszy Siedmiogród⁸. Rozdział 75 poświęcony jest w całości dygresji na temat Dunaju i w końcu w rozdziale 76 dowiadujemy się, że w czasie, gdy w Rzymie panował Domicjan, władcą Daków był Dorpaneus.

Przez długi okres czasu przekaz Jordanesa nie przyciągał szczególnej uwagi historyków, być może z powodu swej precyzji i obfitości szczegółów, co uwzględniając kilkusetletni dystans czasowy dzielący naszego autora od opisywanych przezeń wydarzeń, nie wzbudzało zbytniego zaufania, a wręcz przeciwnie powodowało nieufność w stosunku do jego informacji. Dopiero stosunkowo niedawno znakomity znawca dziejów Dacji, C. Daicoviciu⁹, zwrócił baczną uwagę na przekaz Jordanesa i poddał go wnikliwej analizie, szeroko przy tym wykorzystując świadectwa innych źródeł antycznych.

Dicineus (Deceneus), następca Burebisty, jest postacią znaną dobrze i z innych źródeł. Strabon żyjący w latach 63 p.n.e. — 19 n.e., a więc współczesny Burebistie i jego następcom, informuje nas, że Deceneus był za panowania Burebisty bliskim współpracownikiem tego władcy i najwyższym kapłanem Daków, potwierdzając w ten sposób w pełni przekaz Jordanesa¹⁰. Comosicus, znany nam jest wyłącznie z dzieła Jordanesa, podobnie jak i następca jego Coryllus. Badacze dziejów Dacji są jednak zgodni co do tego, że Coryllus Jordanesa jest identyczny ze *Scorylo, dux*

⁵ Por. H. v. Arnim, *Leben und Werke des Dio von Prusa*, t. II, Berlin 1898, s. VIII—IX.

⁶ Dio Chr. Or. XXXVI, 1.

⁷ Dio Chr. Or. XII, 16; wtedy też zapewne powstały jego *Getica*.

⁸ *Getica* 74: *Daciam dico antiquam, ... quae patria in conspectu Moesiae sita trans Danubium corona montium cingitur, duos tantum habens accessus, unum per Boutas, alterum per Tapas*.

⁹ C. Daicoviciu, *Noi contribuții la problema statului Dac*, SCIV VI, 1955, nr 1—2, s. 56—59; tenże, *Istoria României* t. I, București 1960, s. 294 n.

¹⁰ Strabo *Geogr.* VII, 3, 5; VII, 3, 11; XVI, 2, 39.

Dacorum, który występuje w dziele Frontinusa¹¹. Sextus Iulius Frontinus (40—103 n.e.), sam doświadczony dowódca wojskowy, w dziele swym „Strategemata” pozostawił opisy różnych wojennych forteli i wybiegów stosowanych przez Gallów, Kartagińczyków, Greków, Rzymian. Przyświecał mu przy tym cel zaznajomienia współczesnych mu czytelników z taktyką wojenną największych wodzów starożytności. Obok praktycznych rad, dotyczących sposobu rozwiązywania konkretnych zadań wojskowych, przytoczone są w dziele Frontinusa liczne historyczne i anegdotyczne przykłady mające potwierdzać sądy autora¹².

W nauce panuje zgodne na ogół przekonanie, że wyrażenie *arma civilia* u Frontinusa, odnosi się do okresu walk Oktawiana z Antoniuszem (32—31 p.n.e.)¹³. Odmiennego obecnie zdania jest C. Daicoviciu, który sądzi, że odnosi się ono raczej do zamieszek, jakie miały miejsce w latach 41—42 n.e. i związane były ze śmiercią Kaliguli¹⁴. W późniejszych swych pracach uczonej rumuński wysunął przypuszczenie, że należy mieć również na uwadze wojnę domową 69 r. n.e.¹⁵. Dodatkowej, niezwykle cennej informacji, dostarczyły badania archeologiczne prowadzone w stolicy Burebisty i Decebala — Sarmizegetuzie (Grădiştea Muncelului). W 1954 r. w jednej z budowli osiedla cywilnego Sarmizegetuzy, znaleziono wielkich rozmiarów naczynie (o formie stożkowatej — wys. 0,70 m, średnica wylewu 1,25 m), na którego ścianach kilkakrotnie odcisnięty był stempel z napisem: DECEBALUS PER SCORILO. C. Daicoviciu publikując ten zabytek wystąpił z tezą, że jest to napis w języku dackim, oznaczający: „Decebal, syn Scorilo”¹⁶. Tezę tę uznali za słuszną najwięksi aktualnie znawcy języka Daków: V. Georgiev¹⁷ i I. I. Russu¹⁸. C. Daicoviciu uważa, że Scorylo, *dux Dacorum* Frontinusa, Coryllus Jordanesa i Scorilo ojciec Decebala ze stempla na naczyniu z Sarmizegetuzy to jedna i ta sama osoba, ojciec ostatniego władcy Daków, Decebala.

Oczywiście wydaje się, że Dorpaneus wspomniany u Jordanesa jest identyczny z Diurpaneusem występującym u Orozjusza¹⁹, który za zaginionym fragmentem „Dziejów” Tacyta, wymienia tego władcę Daków w kontekście wojny toczonej z Rzymem za panowania Domicjana. Pewną trudność przedstawia fakt, iż Cassius Dio jako poprzednika Decebala i tego, który mu dobrowolnie przekazał rządy w 87 r. n.e. wymienia władcę imieniem Duras²⁰. Kontekst, w jakim ów Duras występuje (wojna z Domicjanem), do złudzenia przypomina informacje Jordanesa i Orozjusza o Diurpaneusie. Zdania uczonych w tej kwestii są podzielone.

¹¹ Frontinus *Strategemata* I, 10, 4: *Scorylo dux Dacorum, cum sciret dissociatum armis civilibus populum Romanum neque tamen sibi temptandum arbitretur, quia externo bello posset concordia inter civēs coalescere, duos canes in conspectu popularium commisit usque acerrime inter ipsos pugnantibus lupum ostendit, quem protinus canes ommissa inter se ira aggressi sunt: quo exemplo prohibuit barbaros ab impetu Romanis profuturo.*

¹² Por. G. Bendz, *Frontin Kriegslisten*, Berlin 1963, s. 1—8.

¹³ RE IV, 2, kol. 1961, s. v. *Dacia* (Brandis); V. Parvan, *Getica*, Bucureşti 1926, s. 83.

¹⁴ C. Daicoviciu, *Noi contribuții*, s. 57.

¹⁵ *Istoria României* t. I, s. 295.

¹⁶ SCIV VI, 1955, nr 1—2, s. 201—204.

¹⁷ V. Georgiev, *Trakijskijat ezik*, Sofija 1957, s. 25—26, 84.

¹⁸ I. I. Russu, *Limba traco-dacilor*, Bucureşti 1959, s. 73.

¹⁹ Oros., *Hist. adv. Paganos* VII, 10, 4: *quanta Diurpaneus Dacorum regis cum Fusco duce proelia...*

²⁰ Dio Cassius LXVII, 6.

Jedni²¹ uważają, że Duras był królem całej Dacji, a Diurpaneus władcą jakiejś jej części i że są to dwie różne postacie. Inni²² natomiast sądzą, że jest to jedna i ta sama osoba, że imię Duras to zniekształcona forma imienia Diurpaneus. Do zdania tych ostatnich badaczy przychyliła się i Daicoviciu. W konkluzji swych rozważań badacz ten pisze: „Tak więc mamy nieprzerwaną serię władców panujących nad pomniejszonym dziedzictwem Burebisty, w Siedmiogrodzie: Deceneus — Comosicus — Coryllus — Dorpaneus — Decebal, w okresie 150 lat (od 44 r. p.n.e. aż do 106 r. n.e.) ... Nie wydaje się, aby między Deceneusem a Comosicusem istniały więzy krwi: jeden i drugi dostali się na tron jako wielcy kapłani. Nie jest natomiast wykluczone, że między Comosicusem i Scorilo-Coryllusem istniały takie związki, być może nawet są to ojciec i syn. Co do Durasa-Diurpaneusa uważam, że i on był synem Comosicusa, a więc młodszym bratem Scorilo, i zgodnie z prawem potomków agnaticznych do tronu²³ mógł posiadać kierownictwo państwem zamiast Decebala, małoletniego jeszcze syna Scorilo. ...Mając na uwadze 40 lat panowania Coryllusa-Scorilo i przeciąg czasu od 44 r. p.n.e. do 87 r. n.e. (śmierć Burebisty i objęcie tronu przez Decebala), pozostaje 130—131 lat na panowanie czterech władców, z których sam Scorilo-Coryllus panował według świadectwa Jordanesa cztery dziesięciolecia. Rachunek nie jest zupełnie niemożliwy. Być może jednak Jordanes nie odnotował jednego lub dwóch pomniejszych władców z serii następców Burebisty”²⁴.

Szlakiem wytyczonym przez C. Daicoviciu poszedł dalej w swych rozważaniach jego syn H. Daicoviciu. Przyjmując wszystkie ustalenia ojca próbuje on uściślić chronologię panowania poszczególnych następców Burebisty. I tak dochodzi H. Daicoviciu do wniosku, jak się wydaje słusznego, że zwrot *arma civilia* w przekazie Frontinusa dotyczącym Scorylo²⁵ może się odnosić wyłącznie do wydarzeń 69 r., przypuszcza też, że przypadły one na koniec panowania Scorilo. Władca ten bowiem powstrzymuje Daków od napaści na Rzymian, a przecież wiemy, że w 69 r. dokonali oni ataku na Mezję, o czym z takim oburzeniem pisał Tacyt²⁶. Tak więc według H. Daicoviciu należy sądzić, że śmierć Scorilo nastąpiła w ciągu 69 r., a na tronie dackim znalazł się wtedy Diurpaneus. Pisze wreszcie H. Daicoviciu: „Decebal panował między 87 a 106 r. n.e., kiedy to Dacja została zdobyta przez Trajana. Stryj jego Duras-Diurpaneus objął władzę w 68 lub 69 roku, co oznacza oczywiście, że Scorilo wstąpił na tron w 28 lub 29 roku. Pozostaje więc dla Deceneusa i Comosicusa okres czasu między 44 r. p.n.e. i 28 r. n.e., a więc 72 lata; być może że to dużo, lecz nie jest to niemożliwe, a z kolei nie wykluczone, że Jordanes nie wspominał o jednym lub dwu królach mniej znacznych”²⁷.

Zastanówmy się teraz czy w przytoczonych powyżej rozumowaniach obu Daicoviciu nie ma punktów słabych.

²¹ A. Stein, *Prosopographia imperii Romani*, pars III, Berlin 1943, s. 26 n.

²² Brandis, RE IV, kol. 2247—2248, s. v. *Decebalus*; C. Patsch, *Der Kampf um den Donauraum unter Domitian und Trajan*, „Beiträge zur Völkerkunde von Südosteuropa” t. V/2, Wien-Leipzig 1932, s. 5.

²³ C. Daicoviciu powołuje się tutaj na rezultaty badań R. Vulpe, *Prioritatea agnatiilor la succesiunea tronului in Macedonia si Tracia*, *In memoria lui Vasile Parvan*, București 1934, s. 313—323.

²⁴ *Istoria României* t. I, s. 294 n.

²⁵ Por. wyżej przyp. 11.

²⁶ Tacitus, *Historiae* III, 46, 2: *Mota et Dacorum gens numquam fida, tunc sine metu...*

²⁷ H. Daicoviciu, *Dacii*, București 1965, s. 116 n.

Zwraca natychmiast naszą uwagę, że według C. Daicoviciu panowanie Deceneusa, Comosicusa, Coryllusa-Scorilo i Diurpaneusa trwało łącznie 130 lat. O ile odliczymy nawet od tego owych 40 lat panowania Coryllusa, to na 3 pozostałych władców pozostaje przeciętnie po 30 lat! Według H. Daicoviciu Deceneus i Comosicus panowali razem 72 lata, a więc przeciętnie po 36 lat! Obaj badacze rozumieją dobrze, jak mało prawdopodobne jest, by każdy z kolejnych władców mógł panować tak długo i dlatego wyrażają przypuszczenie, że być może ominął Jordanes w swej liście jednego lub dwu pomniejszych królów Dacji. Rozumowanie takie jest jednak wewnątrznie sprzeczne, zakłada bowiem z jednej strony dużą wartość źródłową przekazu Jordanesa, z drugiej zaś strony, bez najmniejszych ku temu podstaw, podważa nasze zaufanie dopuszczając istnienie w tymże samym przekazie poważnych luk.

Zauważmy, że skąpe zresztą informacje, jakie posiadamy o kolejnych władcach Dacji, czynią całkowicie nieprawdopodobnym fakt ich tak długiego panowania. Według informacji Jordanesa (67), Deceneus został wielkim kapłanem Daków i współpracownikiem Burebisty w 82 r. p.n.e., a więc na 38 lat przed śmiercią tego ostatniego. Gdyby nawet uznać, że Jordanes się omylił²⁸, to i tak wiadomo zarówno z przekazu Jordanesa, jak i Strabona²⁹, że Deceneus współpracował przez pewien, trudny do określenia okres czasu, z Burebistą. Nie wiemy, jak uregulowana była u Daków zasada wyboru wielkich kapłanów³⁰, trudno jest jednak przypuścić, by mogli nimi zostawać ludzie młodzi, niedoświadczeni. Tak więc mamy pełne prawo przypuszczać, że w chwili śmierci Burebisty Deceneus był człowiekiem już niemłodym. Mało więc jest prawdopodobne, by mógł on po 44 r. p.n.e. panować jeszcze ponad 30 lat.

Te same zastrzeżenia można mieć w zasadzie i do długotrwałego panowania Comosicusa, który obok władzy królewskiej piastował podobnie jak Deceneus funkcję wielkiego kapłana. Jeśli przyjmiemy za Daicoviciu, że panujący 40 lat Coryllus Jordanesa jest identyczny z Scorilo, ojcem Decebala, znanym z inskrypcji na naczyniu z Sarmizegetuzy, to zdziwić nas może twierdzenie, że w chwili jego śmierci Decebal był jeszcze małoletni, tym bardziej że jak wiemy skądinąd, miał Decebal młodszego od siebie brata Diegisa³¹. Ileż to lat mógł mieć Coryllus, gdy u schyłku jego 40-letniego panowania rodzili się Decebal i Diegis? Nawet owo 18-19-letnie panowanie Diurpaneusa (od 68—9 r. do 87 r.) według koncepcji H. Daicoviciu jest mało prawdopodobne przy założeniu, że był on bratem panującego 40 lat Coryllusa, a więc człowieka, który zmarł najpewniej w wieku poważnie zaawansowanym.

Jeśli jeszcze zwrócimy uwagę na fakt, że Jordanes tylko w wypadku Coryllusa podaje długość jego panowania, milczy zaś zupełnie na temat czasu panowania innych władców Dacji, to stanie się dla nas jasne, że czterdziestoletnie panowanie tego władcy musiało być czymś wyjątkowym, czymś co w tym względzie wyróżniało go od poprzedników.

W świetle powyższego koncepcja C. Daicoviciu, jakoby Deceneus, Comosicus, Coryllus i Diurpaneus wyczerpywali listę władców Dacji między 44 r. p.n.e. a 87 r. n.e., okazuje się nie do przyjęcia.

²⁸ Niektórzy badacze sądzą, że Burebista rozpoczął swe panowanie ok. 65 r. p.n.e. Por. M. Macrea, op. cit.

²⁹ Strabo *Geogr.* VII, 3, 11.

³⁰ Por. I. I. Russu, *Religia Geto-Dacilor*, AISC V, 1944—1948 [1949], s. 122 nn.

³¹ A. Stein, op. cit., s. 20; Martial. 5, 3, 5; Dio Cassius LXVII, s. 2, 3.

Powyższe rozumowanie nie ma wszakże na celu wykazania niekompletności czy małej wiarygodności przekazu Jordanesa. Z tekstu bowiem Jordanesa nie wynika bynajmniej, byśmy mieli do czynienia z nieprzerwaną i pełną listą władców Dacji.

O ile Jordanes bardzo wyraźnie zaznacza, że Deceneus, Comosicus i Coryllus panowali bezpośrednio jeden po śmierci drugiego (73: *Decedente vero Dicineo pene pari veneratione habuerunt Comosicum ...et hoc [Comosicum] rebus excedente humanis Coryllus rex Gothorum [= Geta- rum] in regno conscendit*), to po zakończeniu rozdziału 73 przerwany zostaje dotychczasowy tok narracji dygresjami na temat położenia Dacji i Dunaju. Rozdział 76, w którym wymieniony jest Diurpaneus jako współczesny Domicjanowi, zaczyna się od słów: *Longum namque post interval- lum Domitiano imperatore regnante...*

Wydaje się więc, że lista Jordanesa jest kompletna wyłącznie na od- cinku czasowym obejmującym panowanie Deceneusa, Comosicusa i Coryl- lusa, natomiast o panowaniu Diurpaneusa pisze nasz autor jako o czymś, co nastąpiło później, po pewnym okresie dzielącym je od władców uprzednio wymienionych. Należy więc przyjąć, że między panowaniem Coryllusa a panowaniem Diurpaneusa musieli jeszcze istnieć inni, niez- nani nam władcy Dacji.

W ten sposób musimy dojść do wniosku, że Coryllus Jordanesa nie może być identyczny ze Scorilo, ojcem Decebala, znanym nam z napisu na naczyniu z Sarmizegetuzy. Nic natomiast nie stoi na przeszkodzie, by Scorilo, ojca Decebala, utożsamiać ze Scorylo Frontinusa. Uzyskujemy w ten sposób możliwość częściowego przynajmniej uzupełnienia listy wlad- ców Dacji poprzedzających Diurpaneusa. Lista ta wyglądałaby teraz następująco: Burebista — Deceneus — Comosicus — Coryllus — w tym miejscu występuje luka i dalej — Scorilo — Diurpaneus — Decebal.

Instruktywne być może z kolei przedstawienie drogi, na której mogło dojść do powstania błędnego, jak wykazaliśmy, poglądu, iż Coryl- lus, Scorylo i Scorilo to jedna i ta sama osoba. W historii tego poglądu możemy wyróżnić dwa okresy. Do roku 1954, kiedy to w Sarmizegetuzie znaleziono owo słynne naczynie z napisem *Decebalus per Scorilo*, nie istniały poważniejsze przeszkody, by utożsamiać Coryllusa Jordanesa i Scorylo Frontinusa; różnice w brzmieniu obu imion tłumaczono bądź to omyłką kopistów, bądź to częstym zjawiskiem zniekształcania obco- brzmiących, „barbarzyńskich” imion. Umieszczano przy tym panowanie Coryllusa-Scorylo w okresie bezpośrednio następującym po śmierci Bure- bisty. Zwrot *arma civilia* u Frontinusa wiązano z walkami między Okta- wianem a Antoniuszem (32—31 p.n.e.)³², powodowało to jednak pewne trudności, bowiem na panowanie Deceneusa i Comosicusa zostawało w najlepszym razie zaledwie 13 lat (od 44 p.n.e. do 31 r. p.n.e.), przy założeniu że rok 31 p.n.e. był pierwszym rokiem czterdziestoletniego pano- wania Coryllusa. Trudność tę próbowano rozwiązać w różny sposób. Wy- mienić tu należy domysły, że Coryllus nie był następcą Comosicusa, ale władcą mu współczesnym³³, panującym nie w Siedmiogrodzie, ale nad Dobrudżą i Mołdawią³⁴, że Deceneus zmarł natychmiast po śmierci Bure- bisty, jeśli nawet nie w tym samym czasie³⁵. A. G u t s c h m i d zwrot

³² Por. wyżej przyp. 13.

³³ V. Parvan, op. cit., s. 83.

³⁴ C. Daicoviciu, *La Transylvanie dans l'antiquité*, Bucarest 1945, s. 50.

³⁵ C. Daicoviciu, op. cit., s. 49: *Decaeneus ...était mort presque aussitôt après l'assassinat du roi [Burebista], sinon en même temps que lui.*

arma civilia u Frontinusa próbował odnieść do wydarzeń późniejszych, niż konflikt Oktawiana z Antoniuszem, a mianowicie do buntu legionów pannońskich w 14 r. n.e., na początku panowania Tyberiusza³⁶. Wszystkie te dyskusje toczyły się w atmosferze małego zaufania dla wiarygodności przekazu Jordanesa. Punktem zwrotnym dyskusji powinno być odnalezienie w Sarmizegetuzie napisu świadczącego, że Scorilo był ojcem Decebala, władcy panującego w latach 87—106 n.e. Jednakże pierwszy wydawca i komentator tego zabytku, C. Daicoviciu, nie umiał się przeciwstawić utrwalonemu już w historiografii pogładowi swych wielkich poprzedników, który przez długi okres czasu był jego własnym poglądem i uznał za dalej obowiązującą tożsamość Coryllus = Scorilo, nie dostrzegając sprzeczności obalających to rozumowanie.

Zastanówmy się z kolei nad chronologią, wymienionych wyżej władców Dacji. Znany jest rok śmierci Burebisty, a tym samym rok rozpoczynający panowanie Deceneusa (44 r. p.n.e.), znany jest rok, w którym Diurpaneus przekazał władzę Decebalowi (87 r. n.e.), znana jest również data kończąca panowanie Decebala (106 r. n.e.). Wysoce prawdopodobne jest przypuszczenie H. Daicoviciu, że Scorilo zakończył swe panowanie około 69 r. n.e., co wyznaczałoby również początek panowania Diurpaneusa (wykluczamy oczywiście możliwość identyfikacji Coryllusa ze Scorilo, co czyni ten badacz). Zupełnie nic nie wiemy o czasie panowania Deceneusa, Comosicusa i Coryllusa, z tym że w przypadku tego ostatniego orientujemy się, że pozostawał on na tronie przez lat 40. Dokładna analiza tekstu Jordanesa ukazuje nam wszakże nowe, nie wykorzystane do tej pory możliwości w interesującej nas kwestii. Jordanes rozpoczynając swój ciągły chronologicznie wykład dziejów Dacji w okresie od Burebisty do Coryllusa (rozdziały 67—73), już w pierwszych rozdziałach po informacji, że Deceneus był doradcą i współpracownikiem Burebisty, pisze dalej, że Cezar przy całej swojej potędze, nie mógł mimo usiłowań pokonać Getów [=Daków] i zaraz po tym, w końcu rozdziału 68, następuje stwierdzenie na pierwszy rzut oka zupełnie nie wiążące się z kontekstem i całkowicie nieoczekiwane: *Gaius Tiberius iam tertius regnat Romanis: Gothi [=Getae] tamen suo regno incolome perseverant.*

Do czego może się odnosić ta wzmianka o Tyberiuszu? Nie do panowania Burebisty, który zginął w 44 r. p.n.e. i nie do Deceneusa, który by musiał panować minimum 67 lat, by doczekać przynajmniej pierwszego roku władzy Tyberiusza.

Najprawdopodobniejsze wydaje się tłumaczenie następujące. Jordanes, przepisujący swe informacje z zaginionego dzieła Diona Chryzostoma, datuje kolejne wydarzenia z dziejów Dacji posługując się jako skalą odniesienia wydarzeniami z dziejów Rzymu. Odnotowując początek działalności Deceneusa zaznacza, że stało się to w roku dyktatury Sulli (67: *quo tempore Romanorum Sulla potitus est principatum*), o Burebiscie pisze jako o współczesnym Cezarowi, a w rozdziale 76 o Diurpaneusie jako o współczesnym Domicjanowi (*Domitiano imperatore regnante*). Rozdziały 67—73 dzieła Jordanesa, stanowiące kompozycyjnie jednorodną całość, poświęcone są w całości dziejom Dacji w okresie od Burebisty do Coryllusa. Burebista był współczesny Cezarowi, a więc Tyberiuszowi musiał być współczesny ostatni z nieprzerwanej serii władców Dacji, Coryllus. Rzecz nie wydaje się niemożliwa. Jeśliby przyjąć, że koniec czterdziestoletniego panowania Coryllusa pokrywał się z początkiem

³⁶ A. v. Gutschmid, *Kleine Schriften* t. V, Leipzig 1895, s. 325.

panowania Tyberiusza (14—37 r. n.e.), to na panowanie Deceneusa i Comosicusa pozostałoby minimum dwadzieścia kilka lat następujących po 44 r. p.n.e.

Odtworzona w ten sposób lista władców Dacji w okresie od Burebisty do Decebala (z występującą w niej około 40-letnią luką pomiędzy panowaniem Coryllusa, a panowaniem Scorilo), wraz z ostrożnymi próbami datowania ich działalności, stanowić może swego rodzaju szkielet chronologiczny, ułatwiający wiązanie poszczególnych oderwanych od siebie informacji o dziejach Daków tego okresu w jedną logicznie komponującą się całość.

Ян Трынковский

ИОРДАНОВ СПИСОК ПРАВИТЕЛЕЙ ДАКИИ

(Getica cap. 67—68)

Анализ сообщения Иордана (Getica cap. 67—68) с учетом результатов исследований К. Даиковичу (см. прип. 9) привел автора к следующим выводам:

1. Список правителей Дакии переданный Иорданом полон и непрерывен исключительно для периода правления следующих властителей: Буребисты, Дикинея, Комозика, Корилла (Getica cap. 67—73).

2. Правление Дорпанея приходилось не непосредственно вслед за правлением Корилла.

3. Корилл у Иордана и Скорило — вождь даков (dux Dacorum) у Фронтин (Strategemata I, 10, 4) это две разные личности.

4. Скорило Фронтин тождествен с отцом Декебала Скорило известным нам из надписи на посуде найденной в дакийской Сармизегетусе (DECEBALVS PER SCORILO — SCIV VI, 1955, nr 1—2, s. 201—204).

5. Выражение arma civilia в известии Фронтин касается событий 69 г. н. э.

6. Конец правления Корилла приходится по всей вероятности на начало правления Тиберия (14—37 г. н. э.).

7. Дополненный список властелинов Дакии представляется в следующие: Буребиста (ок. 65 ? — ок. 44 до н. э.), — Дикиней (ок. 44-? до н. э.) — Комозик (? до н. э.), — Корилл (сорокалетний период правления, конец которого приходится вероятнее всего на начало правления Тиберия), — ок. 30—40 летний период правления неизвестных нам вождей — Скорило (? — ок. 69 ?) — Диурпаней (ок. 69 ?—87) — Декебал (87—106).

Jan Trynkowski

LA LISTE DES SOUVERAINS DE LA DACIE CHEZ

JORDANES, GETICA, CHAP. 67—78

L'article analyse les renseignements fournis par Jordanes (Getica, 67—78) en tenant compte des résultats des recherches de C. Daicoviciu (voir note 9). Il aboutit aux conclusions suivantes:

1. La liste des souverains de la Dacie fournie par Jordanes n'est complète que pour la période comprenant les règnes de Burebistas, Deceneus, Comosicus, Coryllus (Getica, 67—73).

2. Le règne de Diurpaneus (Getica, 76) n'a pas suivi immédiatement celui de Coryllus.

3. Le Coryllus de Jordanes et le Scorylo dux Dacorum de Frontin (Strategemata, I, 10, 4) sont deux personnes différentes.

4. Le Scorylo de Frontin est la même personne que le père de Decebalus, Scorilo, qui nous est connu par une inscription sur un vase trouvé à Sarmizegethusa (DECEBALUS PER SCORILO, dans SCIV, VI, 1955, No 1—2, p. 201—204).

5. L'expression „arma civilia” chez Frontin se rapporte aux événements de l'année 69 de n.è.

6. La fin du règne de Coryllus eut lieu probablement au début de celui de Tibère (14—37 de n.è.).

7. On peut compléter la liste des souverains de la Dacie de la façon suivante: Burebistas (environ 65? — environ 44 avant n.è.); Deceneus (environ 44 — ? avant n.è.); Comosicus (? avant n.è.); Coryllus (il règne 40 ans; la fin du règne a lieu probablement au début du règne de Tibère); une période de 30—40 ans, remplie par les règnes de souverains inconnus; Scorilo (? — environ 69 de n.è.?); Diurpaneus (environ 69?—87); Decebalus (87 à 106).